

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ГРАФ НИКОЛАЙ ИГНАТИЕВ“

с. Граф Игнатиево, общ. Марица, ул. „Иван Вазов“ 2,
тел. 03107 / 2260; e-mail: graf_n_ignatiev@abv.bg

УТВЪРЖДАВАМ:

Заповед №ПД-02-24 / 17.09.

ДАНИЕЛА ПЕТКОВА

Директор на ОУ "Граф Н. Игна

МЕХАНИЗЪМ

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО

В ОУ "ГРАФ Н. ИГНАТИЕВ" С. ГРАФ ИГНАТИЕВО

Разработен съгласно заповед № РД 09 -5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката

Настоящият Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в ОУ "Граф Н. Игнатиев" е приет на заседание на Педагогическия съвет с Протокол №РД-09-01/15.09.2020 г.

Изготвил: Училищен координационен съвет в състав:

Председател:

Запряна Панова – педагогически съветник

Членове:

Елена Генчева – старши учител начален етап

Мария Мутева – медицинско лице

Трифон Трифонов – портиер

Петя Сомова – родител

Красимира Дачева – председател на Училищния парламент

Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза се налага от разбирането, че реален напредък за справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

1. Да се разширят знанията на ученици, учители и родители за същността и последствията от психическия тормоз, да се създаде атмосфера на доверие и толерантност в училище, да бъдат сведени до минимум проявите на тормоз и насилие.

2. Да се повиши чувствителността към проявите на насилие и тормоз, като се създаде атмосфера, в която учениците свободно да говорят по темата, да търсят помощ, да разпознават признаците на тормоз и активно да се включат в мероприятията за противодействието му.

3. Да се привлекат всички органи на общността – семейството, местната власт, специализираните служби, имащи отношение към учебно-възпитателния процес.

4. Да се синхронизират действията на педагогическия персонал, чрез създаването на единен стъпков механизъм с ясни предписания за действие при привеждане в употреба и използване на механизма в практиката.

ОСНОВНИ ЗАДАЧИ

1. Дефиниране елементите на училищната компетентност и създаване на **координационен съвет за планиране, проследяване и координиране усилията за справяне с тормоза.**

2. Разработване алгоритъм за оценка на проблемното поведение (тормоз) и процедура от единни и съгласувани стъпки за действие.

3. Изследване на проблема и изготвяне оценка за състоянието на взаимоотношенията между учениците на междуличностно и групово ниво.

4. Разработване и въвеждане на превантивни мерки и мероприятия за предотвратяване и противодействие на тормоза в училище (на нива: клас; училище; общност) с просветителско, възпитателно, дидактично съдържание и цели.

5. Провеждане на мероприятия за осъзнаване и оценка нивото на училищен тормоз, и адаптиране план-програмата към конкретните условия във всеки клас и особеностите на училището като цяло.

6. Координиране на съвместни мероприятия и въвличане в кампанията на външни структури, ангажирани с проблемите на училището (училищно настоятелство, общински органи и др.)

I. КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ТОРМОЗА

Тормозът е форма на насилие, която се определя като **сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група ученици.**

Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- ▶ злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- ▶ извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- ▶ повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът е аспект на агресивния стил, пренебрежение към правата на другите, обезценяване на причиненото страдание, което повишава риска от асоциално поведение (бягство от вкъщи, кражби, участие в банди, проблеми с полицията, употреба на алкохол и дрога).

По правило **едно лице е тормозено, когато е изложено на продължителни и повтарящи се отрицателни действия от едно или повече лица.** С други думи, тормоз е, когато някой постоянно и нарочно казва или причинява неприятни неща на друг, който не може да се защити сам. Според определението, тормозът се характеризира със следните три обстоятелства:

- действието е отрицателно и съзнателно;
- действието е повтарящо се и продължава във времето;
- участниците в действието не се равнопоставени по отношение на силите.

Отрицателно, съзнателно действие

Действието е отрицателно и съзнателно, тъй като лицето нарочно упражнява физически или психически тормоз над друго лице посредством физически контакт, думи, игнориране или по друг начин.

Тормозът се случва без никаква явна провокация от страна на жертвата. По-скоро децата, които тормозят обикновено поемат инициативата и търсят такива,

които са по-слаби от тях, за да проявят агресията си. Независимо дали децата, които тормозят другите си дават напълно сметка или не за въздействието на тормоза, те във всеки случай разбират, че това което правят е неприятно за другите.

Повтарящо се и продължава във времето

Когато тормозът се определя като повтарящо се действие, целта е да се изключат несериозните еднократни или случайни действия. Трябва да се има предвид обаче, че децата, които имат склонност да тормозят другите са много умели в прикриването на поведението си, а тези, които са обект на тормоз често се притесняват да споделят и признаят случващото се пред възрастен, или по-лошо – нямат доверие, че споделяйки тормозът ще бъде прекратен.

Действие при което има неравнопоставеност на силите

Реалната или предполагаемата неравнопоставеност на силите има различни измерения. Детето, което е тормозено може да е физически по-слабо, или да си мисли, че е по-слабо, от това, което го тормози. Може да е и едно срещу много.

Видове и форми на тормоз

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

► **физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

► **вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

► **психичен тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

► **социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Тормозът може да бъде **реален** или **виртуален**. Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

→ обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;

→ разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето и го унижават;

→ снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и други.

Тормозът има различни проявления и форми. Обикновено говорим за физически и психически тормоз, като психическият може да приеме следните форми: вербален тормоз; изолация чрез социално изключване; тормоз чрез разпространяване на лъжи и слухове по адрес на жертвата; отнемане на пари или отнемане и повреждане на вещи; принуждаване към извършване на нежелани действия; тормоз на етническа или расова основа; кибер тормоз; сексуален тормоз.

Тези форми на тормоз имат две разновидности – пряк и непряк тормоз. Преприят тормоз включва преприати атаки срещу жертвата. Физическият тормоз обикновено е пряк и се изразява в блъскане, ритане, скубане, щипане и др. Типичен пример за пряк психически тормоз е вербалният тормоз, чрез обидни и унижаващи коментари или отправянето на заплахи и принуждаването към нежелани действия. Непреприят тормоз се изразява в по-прикрити действия, при които тормозеният не винаги разбира кой е извършителят. Типичен пример за това е социалната изолация и изключването от групата, разпространението на слухове и лъжи, за да се дискредитира тормозеният и другите да не го/ я харесат.

Факторите, които провокират жестокост в ученическата общност са:

▶ Вътреличностната агресивност на самите ученици, зависеща от индивидуалните им особености. Тя се обостря по време на кризата на юношеския период;

▶ Предшестваш жизнен опит на учениците, свързан с проява на агресия и насилие или наблюдаване на подобни действия;

▶ Непознаване на методи за ненасилствено разрешаване на конфликти;

▶ Традиции в училищната общност, провокиращи и стимулиращи агресия и насилие;

▶ Драстична промяна в ценностната система, при която стойности като солидарност, готовност за оказване на помощ или съчувствие са изтласкани на заден план.

Характерни черти на участниците в ситуация на тормоз – основни тенденции

Децата, които са подложени на тормоз могат да се разделят на две основни групи:

- пасивни или подчиняващи се тормозени, които са само тормозени;
- провокативни тормозени, които са едновременно прицел на тормоз и извършители на тормоз.

Пасивни или подчиняващи се жертви

Това са деца, които са подложени на тормоз, но в отговор те самите не тормозят, нито предизвикват по някакъв начин тормоза. Те не приемат тормоза, а просто не реагират на него с агресия.

Обикновено те са тихи, внимателни, чувствителни и лесно се разплакват; те са несигурни и нямат самочувствие или имат отрицателно отношение към себе си; ако са момчета, те често са физически по-слаби от съучениците си и не обичат да се бият; имат малко приятели или нямат приятели изобщо; страхуват се да не бъдат наранени или сами да се наранят; по-лесно им е да общуват с възрастни – родители, учители – отколкото с връстниците си;

Провокативни жертви

Към тази група спадат малка част от потърпевшите на тормоза – не повече от 20%. Тези деца обикновено едновременно понасят и упражняват някаква форма на тормоз. Те изпадат в депресивни състояния, биват изключвани от групата, липсва им самочувствие и се чувстват отритнати от връстниците си. При тях има обаче и прилика с децата, които упражняват тормоз. Те се опитват да тормозят по-слабите от тях, въпреки че не са така ефективни, както чистите извършители на тормоз.

Тези деца често са темпераментни и се опитват да си върнат, когато са нападани или тормозени, но обикновено без особен успех. Обикновено те са възприемани като неприятни и досадни; някои от тях са хиперактивни и импулсивни и трудно се съсредоточават; поради тяхното често дразнещо поведение, те обикновено не са харесвани нито от връстниците си, нито от възрастните, включително и от учителите;

Деца, които тормозят други деца

Тези деца имат силна склонност към доминиране и потискане на другите деца, към самоутвърждаване със сила и заплаха.

Ако са момчета, те често са физически по-силни от приятелите си и от жертвите; често са темпераментни, импулсивни и не признават пречки и забавяне; трудно се съобразяват с каквито и да било правила; те са студени и безочливи и рядко проявяват съчувствие към тези, които са тормозени; често са агресивни по отношение на възрастните, както към учителите, така и към родителите; умеят много добре да излизат от трудни ситуации;

Често се приема, че зад твърдият външен вид, тормозещите всъщност са несигурни и тревожни деца, но изследванията рядко потвърждават това мнение. По-скоро е обратното: тормозещите много рядко са тревожни и несигурни в себе си и в повечето случаи имат много добро самочувствие. Популярността на тормозещите сред съучениците им е много разнообразна. Някои от тях са популярни, други не са, но повечето са средно популярни. „Главният“ тормозещ, обикновено има около себе си група от 2-3 приятели, които го/я подкрепят и следват и които често са участници в тормоза. Популярността на тормозещите намалява в по-горните класове, но въпреки това те никога не достигат до нивото на ниска популярност на жертвите.

Мотиви и причини за тормоза

Опитът и изследванията показват три частично свързани мотива за тормоз:

- децата, които упражняват тормоз имат силна нужда от надмощие и власт, те обичат да се налагат и контролират другите;
- децата, които упражняват тормоз изпитват задоволство от това, че причиняват болка и неприятности на другите деца. Отчасти това може да се дължи на семейната среда, която развива враждебното отношение у детето;
- децата, които упражняват тормоз често получават материално и психологическо удовлетворение от своето поведение. Например те могат да принудят жертвите си да им дадат пари или други ценни вещи или да ги накарат да откраднат нещо за тях.

Групови механизми, улесняващи тормоза

Тормозът често е групово явление, което може да повлияе и на други деца по различен начин. Понякога почти всички ученици от даден клас са замесени в ситуацията на тормоз. Това най-често се случва, когато под прицел е т.нар. „провокативна“ жертва. Това обяснява защо иначе положителното и приятелски настроени деца, които обикновено нямат никакви агресивни склонности, в дадени ситуации участват в тормоза. В общия случай, „движещата сила“ на тормоза се състои от групичка от 2-3 деца, често с отрицателно настроен лидер. Много рядко децата споменават, че са тормозени от едно единствено дете.

Групови механизми, които оказват влияние върху ситуацията на тормоз:

Социално влияние

Някои деца могат да се повлияят и да участват в тормоза, ако водачът в ситуацията е популярна личност, или някой, на когото те се възхищават. Тези,

които могат да бъдат „заразени” често са деца, които не са сигурни в себе си, които мислят, че така ще се утвърдят сред връстниците си;

Отслабване на естественото отхвърляне на агресивните тенденции

Ако учителите или другите ученици се опитат да спрат тормоза, тормозещия или тормозещите, се чувстват горди от постъпката си и „победата” над жертвата. Това може да допринесе за отслабването на задръжките срещу агресивното поведение сред „неутралните” деца и може да ги накара да се включат в тормоза.

Намалено чувство за индивидуална отговорност

Проблема се отнася до това, че човек се чувства по-малко виновен и по-малко отговорен, когато наблюдава нападението или друг вид агресия, заедно с други свидетели. Всъщност в дадена ситуация, колкото повече са зяпащите, които невъзмутимо наблюдават, толкова по-малки са шансовете някой да се намеси в опит да прекрати случващото се. По този начин иначе добри деца, но лесно влияещи се от другите, могат да участват от време на време в ситуации на тормоз, без особени угризения на съвестта.

Постепенни промени във възприятията на жертвата – виктимизация

Виктимизацията е обективен процес на превръщане на отделен човек, група от хора или обществото в реални или потенциални жертви на отделно престъпление или на престъпността като цяло.

В следствие на постоянните атаки и безцеремонни коментари, жертвата постепенно започва да се възприема като безстойностна личност, която заслужава тормоза, който понася. Т.е. тормозът влияе върху самооценката. Още по-лошо е, че наблюдателите започват да мислят по същия начин. Всички тези групови механизми, сработват за да намалят чувството на вина у децата, които понякога се включват в тормоза без да участват активно в него и без да стават негови инициатори.

Важно е да знаем, че в ситуация на тормоз няма „невинни”. Всеки приема една от следните шест роли, с всички последствия от това:

- **мъчител** (агресор) – инициатор и изпълнител, който кани другите да се присъединят, лидер, който измисля нови начини за издевателство;
- **помощник на мъчителя** – помага с цел да получи одобрението на мъчителя, присъединява се към тормоза, когато вече е започнал;

- **подкрепящ мъчителя** – винаги присъства, дори да не се намесва активно; присмива се на жертвата, окуражава мъчителя, приканва другите да се забавляват;
- **защитник на жертвата** – опитва се да каже на другите да спрат, вика за помощ, защитава или насърчава жертвата;
- **страничен наблюдател** – стои настрана, преструва се, че не забелязва, не взема страна и не прави нищо;
- **жертвата** – обект на тормоза.

II. ЗАДЪЛЖЕНИЕ НА ВСЕКИ УЧИТЕЛ:

Всеки учител е длъжен да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел или за която е бил информиран и да приложи мерките за реакция.

III. МЕРКИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В ОУ "ГРАФ Н. ИГНАТИЕВ"

1. На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуличностна толерантност. Запознаване на учители, ученици с настоящия „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в ОУ "ГРАФ Н. ИГНАТИЕВ" чрез:

- провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от класните ръководители „Какво е насилие и тормоз и как да го разпознаваме?“
на родителски срещи в приемното време на класния ръководител, а сред учениците - в часа на класа и в приемното време на класния ръководител;
- разглеждане поведението на учениците и набелязване мерки за подобряване му, като за сериозните нарушения да се уведомява ДПС и дирекция „Социално подпомагане“;
- редовно информиране в индивидуални разговори родителите за поведението на учениците от класните ръководители;
- осигуряване на 100 % заместване на отсъстващите учители и непозволяване да се губи учебно време и мотивация по отношение на учебните занятия;
- провеждане на беседи, свързани с агресията в училище и в обществото;
- провеждане на допълнителни беседи в класовете.

2. Извършване оценка на тормоза през на учебната година.

- анкета се провежда от класните ръководители в началото на учебната година. Резултатите се обработват от Координационен съвет до десет дни след провеждането и се обсъждат на Педагогически съвет.
- в края на учебната година повторно се провежда анкета с Въпросник за оценка на училищната среда с цел установяване настъпилите промени.

3. Включване в обученията за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с училищния тормоз, съгласно План за квалификационната дейност за учебната година.

IV. НАЧИНИ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ ОТ ОУ "ГРАФ Н. ИГНАТИЕВ"

1. Създаване на координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза.

2. Планиране на три нива – класна стая, училище, общност.

Дейности на ниво класна стая - съгласно Плана за час на класа;

Целта е да се създаде пространство, в което да се говори открито за тормоза и да се работи за формирането у учениците на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и други.

Дейности на ниво училище - съгласно Годишен план на **ОУ "Граф Н. Игнатиев"**.

Изработване и приемане на единен механизъм за противодействие на училищния тормоз, включително разписани ясни отговорности за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;

Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз;

Осигуряване на реални партньорства с външни на училището институции, организации и специалисти.

Провеждане на обучение за разрешаване на конфликтите в училище на учители и класни ръководители.

Приемане на правила и общоучилищни ценности, предложени от класовете, които да бъдат част от училищната политика.

Изработване на информационно табло за правата и задълженията на учениците и превенция на тормоза.

Разработване на процедури за реагиране в ситуации на тормоз и запознаване на учители, ученици и родители с тях.

Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията, за регистриране на ситуации на тормоз в училището от второ и трето ниво, който да включва описание на ситуацията, вида тормоз, участници, наблюдатели, предприети мерки.

Дейности с родителско участие – участие на родители в училищни инициативи и мероприятия

Включване на родители за подпомагане реализирането на ценни училищни инициативи – спортни състезания, екскурзии.

Сътрудничество и подобряване на комуникацията при взаимодействието между училищната и родителската общност.

Подпомагане на ученици, застрашени от преждевременно отпадане от училище по финансови причини, ученици от социално слаби семейства и ученици-сираци.

V. ПРОЦЕДУРИ И АЛГОРИТЪМ ПРИ УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско - нарушение на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица	Учител, дежурен учител и класен ръководител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз – възстановяване на щетата, преценява се дали е необходимо да се разговаря с родителите	Класен ръководител
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	Насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД по силата на координационния механизъм; Протокол за тормоз; – среща с родителите; – възстановяване на щетата; – включване на учениците в допълнителни програми.	Координационен съвет

VI. ДЕЙСТВИЯ ПРИ РАЗРЕШАВАНЕ НА УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ.

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на сили между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват, без активно да участват.

По-голяма част от ситуацияите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз децата трябва незабавно да бъдат разделени и да се прекрати физическия контакт между тях незабавно.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се направи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевше, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство.
- Спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказание на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето – обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето – извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено такова, което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Счита се, че липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакция спрямо детето, което е упражнило тормоз

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. **Когато се прилага подход на възстановяване на щетата, е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител.**
- Той се прилага от класния ръководител. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан ученика.
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо, отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевщото дете, защото това допълнително ще урони достойнството му пред неговите съученици;
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави самото то да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- Подчертава се поверителността на разговора като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Никога не трябва да се предлага среща между дете – жертва на насилие и неговия мъчител, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици;
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- Убеждение за отговор на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

VII. УЧИЛИЩНА СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

• Регистриране на ситуации на тормоз

1. Създава се дневник със случаи и процедури за управление на информацията за регистриране на случаи на тормоз между учениците.
2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал, с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция.
3. Дневникът съдържа следните реквизити:

„дата“, „група/клас“ „участници“, „вид насилие и ниво“, „предприети действия“, „подпис на служителя“.

4. Дневникът се съхранява от педагогическия съветник.

5. На базата на вписаните в дневника случаи УКС извършва анализ и оценка и предприема съответните мерки като взаимодействат с родителите на ученика, с учители.

6. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“, на чиято територия е училището, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

● **Включване на родителите**

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия и мерки за разрешаване на ситуацията;

2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;

3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките и обидите към другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.